

люлі...”; для колядок – “Коляд, коляд, колядниця...” та “Колядин, колядин...”; для “чучикалок” – “Ой, чук, чук...”; для посівалок – “Сію, вію, повіваю...”). Спостереження над змістом і формою колискових пісень та закличок дозволяють помітити схожість цих жанрів із замовляннями.

Образна система творів дитячого фольклору досить стійка і спирається на глибину образної інформації дитини. Як правило, це образи близьких дитині людей, деяких тварин, персоніфікованих образів Сну, Дрімоти, Гулей. Для творення образної системи важливими є повторення, нагромадження побажань, найпростіші епітети та пестливі порівняння. Для створення образу в дражнилках також використовується гіпербола.

Виділяємо такі мовні засоби творення образів: пестливі слова (“голівонька”, “здоров’ячко”), звуконаслідування (“ків-ків”, “хиті-хиті”), безпосередні звертання у формі іменника у кличному відмінку, зменшені форми слів (“котик”, “хвостик”). Уживання внутрішньої рими посилює своєрідність звучання дражнілок та їх гумористичне забарвлення. Майже для всіх жанрів характерне використання дієслів у наказовому способі (“виглянь”, “іди”, “дайте”, “виносьте”, “спи”).

*Гупало Уляна
(Львів)*

БОЙКІВЩИНА І ГУЦУЛЬЩИНА У ДОСЛІДЖЕННЯХ В.ГНАТЮКА

Минулого року 9-го травня минуло 130 років від дня народження В.Гнатюка – наукового та громадського діяча зі світовим іменем. Зацікавлення вченого були різноманітними, але, мабуть, у першу чергу він був фольклористом і етнографом.

Стаття присвячена В.Гнатюкові як збирачеві фольклору на території Бойківщини та Гуцульщини, оскільки ця тема, на нашу автора, ще не достатньо висвітлена.

Уперше В.Гнатюк відвідав Бойківщину 1899 р., скориставшись запрошенням етнографа М.Зубрицького. У с. Мшанці Старосамбірського повіту вченому вдалося записати бойківське весілля, матеріали з народної медицини, “різні ворожби, щоби добре родилося

збіжжя, худоба...”, поживу бойків [1, 62], матеріали про народні методи лічби, що застосовуються на полонинах Бойківщини, про способи випасання овець, про поділ спільниками молока тощо [1, 220].

У результаті поїздки були написані такі праці: “Народна пожива на Бойківщині”, розвідка “До бойківського говору”, стаття “Як австрійський уряд був зацікавлений бойками”, де подано циркуляр австрійського уряду, в якому дана вказівка священникам стежити і звітувати урядові про прогресивний рух на Бойківщині [2, 99].

До збірника “Похоронні звичаї і обряди” [3] увійшов опис похоронних обрядів із с. Мшанця, який надіслав М.Зубрицький.

Слід зазначити, що М.Зубрицький надсилав Гнатюкові не лише фольклорні матеріали, а й старався про експонати для музею НТШ у Львові. На його замовлення майстер зладив мшанецьке обійстя, була запланована купівля чоловічого та жіночого одягу, виготовлення моделі сільської церкви, за умови, що НТШ виділить на це кошти [1, 195].

Важливим пунктом збирацької роботи В.Гнатюка була Гуцульщина, яку він з 1899 року відвідував із сім’єю щоліта. Саме тут учений зібрав чи не найбільше фольклорного матеріалу, зокрема з демонології. Цей матеріал увійшов до першої самостійної збірки демонологічного характеру – “Знадоби до українсько-руської демонології”.

У збірнику “Похоронні звичаї й обряди” вчений подає опис похоронної обрядовості із трьох гуцульських сіл: Голов і Жаб’я-Магури Косівського повіту і Зелениці Надвірнянського повіту, а також із сусіднього Покуття.

Володимир Гнатюк є автором праць “Причинки до пізнання Гуцульщини”, “Гуцульське мистецтво в Косові”, “Гуцули”, “Гуцули і гуцульське мистецтво”.

Сам закоханий у Гуцульщину, Володимир Гнатюк зробив її джерелом творчого натхнення для Михайла Коцюбинського, Гната Хоткевича, Івана Франка.

Гуцули вважали В. Гнатюка своїм щирим другом і покровителем, свідченням чого є лист управи спілки “Гуцульське мистецтво” до вченого з проханням популяризувати вироби, які виготовляє спілка, щоб у такий спосіб допомогти заснувати професійну школу та музей у Косові [1, 325].

Завдяки невтомній праці Володимира Гнатюка збережено перлини фольклору галичан.

1. Гнатюк В. М.: Документи і матеріали (1871–1989). Львів, 1998.
2. Мушинка М. В. Гнатюк // ЗНТШ. Т. 207. 1987.
3. Похоронні звичаї й обряди. Зібрав В. Гнатюк // ЕЗ. Т. 31–32. 1912.

*Бондаренко Ганна
(Дніпропетровськ)*

НАРОДНІ УЯВЛЕННЯ ПРО ВІДЬОМ У ДЕМОНОЛОГІЧНИХ ОПОВІДКАХ СІЛ НІКОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У своїй роботі ми робимо спробу фіксування й аналізу проблеми, що видається актуальною, – демонологічні уявлення та їх побутування на території Дніпропетровської області.

Нас зацікавили корені демонологічних вірувань людей, віри їх у потойбічні сили, а також причини віри в існування відьом зокрема. Відповіді на ці питання ми намагалися знайти в писемних згадках, художній літературі й оповідках, які були зібрані на території Нікопольського району та міста Жовті Води Дніпропетровської області.

Матеріали української демонології дають змогу глибше пізнати й зрозуміти духовний світ наших предків, їхні вірування та ставлення до дійсності. Можна думати, що до того часу, поки людство буде вірити у Бога та Ангелів, так само в тій чи іншій вигаданій формі будуть жити на землі, під землею, у воді та на небесах Демон та інші темні чи світлі духи. На нашу думку, поки у людей буде віра, не вмре і не зникне те, що ми, українці, узагальнено називаємо “нечистою силою”.

Відьма – за народними повір'ями, чаклунка, служниця диявола, що має надприродні здібності завдавати шкоди живим істотам.

Відьми виступають ніби посередниками між світом реальним та потойбічним. Слово “відьма” походить від давньоруського “ВЕДЬ” – знати, що вказує на давнє походження цього образу в українському фольклорі і свідчить про існування особливої касті серед язичницьких волхвів жіночої статі, які виконували певні ритуальні дії.

У слов'янській міфології образ відьми збігається з образом Кікі-мори, але для території Центральної України це поняття не характерне, бо у деяких селах Нікопольського району люди ототожнюють